

1. Булатова М. М. Розвиток фізичних якостей / М. М. Булатова, М. М. Линець, В. М. Платонов // Теорія і методика фізичного виховання. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання. – К. : Олімпійська література, 2008. – Т. 1. – С. 175–296.
2. Вацеба О. Проблеми сучасної теорії фізичного виховання як науки та навчальної дисципліни / О. Вацеба, Ю. Петришин // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. / за ред. Єрмакова С. С. – Харків, 2001. – № 13. – С. 21–25.
3. Драчук А. Пріоритетні напрями фізичної підготовленості студентської молоді / Драчук А., Дуб І., Галайдок М. // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. в галузі фізичної культури і спорту. Вип. 6. – Львів : Вид. дім. “Панорама”, 2002. – Т. 1. – С. 225–229.
4. Заціорский В. М. Биомеханика двигательного аппарата человека / В. М. Заціорский, А. С. Аруин, В. Н. Селуянов. – М. : Физкультура и спорт, 1981. – 144 с.
5. Канішевський С. М. Науково-методичні та організаційні основи фізичного самовдосконалення студента / Канішевський С. М. – К. : ІЗМН, 1999. – 270 с.
6. Олійник М. О. Теоретичні і методичні основи управління фізичною культурою і спортом України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і спорту : спец. 24.00.02 “Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” / Олійник М. О. – К., 2000. – 18 с.
7. Операйло С. Актуальність і проблеми модернізації системи фізичного виховання / С. Операйло // Фізичне виховання в школі. – 2006. – № 1. – С. 3–5.
8. Методика статистической обработки медицинской информации в научных исследованиях / В. П. Осипов, Е. М. Лукьянова, Ю. Г. Антипкин [и др.]. – К. : Планета людей, 2002. – 200 с.
9. Пилипей Л. П. Професійно-прикладна фізична підготовка студентів : монографія / Л. П. Пилипей. – Суми : ДВНЗ У АБС НБУ, 2009. – 312 с.
10. Приступа Є. Н. Становлення і розвиток педагогічних основ української народної фізичної культури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук / Є. Н. Приступа. – Львів, 1995. – 50 с.

Рецензент: канд. пед. наук, доц. Презлята Г. В.

УДК 796.092.2

ББК 75.3

*Леонід Хананаєв, Аліса Загоруйко,
Олександра Якимечко, Юрій Хананаєв*

**ВІД МИКОЛИ ОЗОЛІНА ДО СЕРГІЯ БУБКИ
(ДО 105-ї РІЧНИЦІ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ М.Г.ОЗОЛІНА)**

У статті висвітлено життєвий і спортивний шлях двох видатних спортсменів – чемпіонів (стрибки з жердиною) Миколи Георгійовича Озоліна (СРСР – Росія) і Сергія Назаровича Бубки (Україна), активних пропагандистів здорового способу життя.

Ключові слова: стрибки з жердиною, чемпіони, історія розвитку, рекорди.

В статье освещается жизненный и спортивный путь двух выдающихся спортсменов – чемпионов (прыжки с шестом) Николая Георгиевича Озолина (СССР – Россия) и Сергея Назаровича Бубки (Украина), активных пропагандистов здорового образа жизни.

Ключевые слова: прыжки с шестом, чемпионы, история развития, рекорды.

The article elucidate life and sport roads two famous sportsmen champions of pole-vaulting by Nikola Ozolin (USSR – Russia) and Sergey Bubka (Ukraine), active p propagandists of healthy lifestyle.

Key words: pole-vaulting, champions, history of development, records.

Постановка проблеми та аналіз результатів останніх досліджень. З давніх часів наші пращури, які поселялись біля річок, користувались жердинами для пересування плоскодонними човнами по річках і болотистих місцях під час полювання та при веденні домашнього господарства. Дерев'яні жердини гладко обстругували, шліфували. Довжина жердини залежала від глибини водойми. У сучасних умовах жителі малих річок України, зокрема басейну Дніпра, де течія не дуже швидка, широко і вміло кори-

стуються вигодами життя біля води (рибальство, полювання, швидка переправа на протилежний берег тощо).

Коротка історія розвитку стрибків у висоту з жердиною. Спортивні вправи і змагання з жердиною, списом відомі ще з часів Стародавньої Греції та Риму. Застосування стрибків із рухомою опорою (жердиною), як засобу фізичного виховання, бере початок з XVIII сторіччя, коли Гутс-Мутс (Німеччина) у 1793 році в книзі “Гимнастика для юношей” рекомендував стрибки з посохом. Вихованці Гутс-Мутса стрибали у висоту з жердиною на 270 см.

Офіційно змагання з жердиною беруть початок з другої половини XIX сторіччя (1858). У 1886 році Уїлер (Англія) застосував однотемповий спосіб стрибка з жердиною. У 1886 році вперше в Англії була розіграна першість у стрибках у висоту за допомогою дерев'яних жердин. У 1912 році XX сторіччя Маркус Райт стрибнув у висоту на 402 см, що вперше було зафіксовано як світовий рекорд. Рекорд Росії у стрибках з жердиною (1913 р.) дорівнював 353 см і був установлений У.Бааш. Максимальну висоту в 407 см за допомогою дерев'яної жердини подолав американський стрибун К.Уормердам у 1942 році. Стрибуни того часу відмічали, що дерев'яні жердини були досить ненадійними.

Протягом 1906–1945 рр. використовували бамбукові жердини. Стрибуни, які стрибали з бамбуковими жердинами, досягли найбільшого результату 477 см, але гнучкість бамбукових жердин дуже залежала від стану погоди і вони також були ненадійними. Весь час ішов пошук матеріалів для легких і міцних жердин.

На легкоатлетичному чемпіонаті Європи в 1946 році шведські спортсмени вперше виступали на змаганнях стрибунів у висоту з металевими жердинами. Світові рекорди в стрибках у висоту за допомогою металевої жердини (455 і 456 см) були встановлені на олімпіадах у Гельсінкі (1952) і в Мельбурні (1956) американським легкоатлетом Р.Річардсом. Найбільшу висоту – 480 см за допомогою металевої жердини подолав Д.Брегг у 1960 році.

Під час олімпіади в Римі (1960) вперше були представлені пластикові жердини. За час від олімпіади в Римі і до 1993 року рекорд у стрибках із жердиною у висоту виріс на 135 см. Спеціалісти легкої атлетики й виробники пластикових жердин звернули увагу спортсменів на те, що пластикова фібергласова жердина під час стрибка згинається (до 130 см), накопичена енергія, коли жердина розпрямляється, виносить стрибуну над планкою на певну висоту. Про балістичний ефект при використанні пружної жердини під час стрибків у висоту М.Г.Озолін писав ще в 1928 році.

Мета роботи – дати історичну характеристику розвитку стрибків у висоту з жердиною у XX – на початку XXI століть.

Методи дослідження. Для реалізації поставленої мети використовували теоретичний аналіз та історичний метод.

Результати дослідження. У Радянській Росії 1918 року була досягнута висота в стрибках із жердиною В.Терешковичем – 334 см. Цей результат був нижчий рекорду Росії 1913 року (353 см). Лише з розвитком масової легкої атлетики (1927–1934 рр.) спостерігається ріст результатів, що пов'язується з Володимиром Дьячковим, Борисом Взоровим, Євгеном Россіусом. У 1935 році Гаврило Раєвський подолав 400 см, у 1937 році Микола Озолін – 426 см, що перевищувало рекорд Європи. Особливо необхідно відмітити теоретичні розробки основ техніки стрибків з бамбуковими жердинами, які проводили М.Озолін і В.Дьячков. У стрибках із бамбуковими жердинами М.Озолін досяг висоти 430 см, Г.Раєвський – 423 см, В.Дьячков – 420 см.

Протягом 1951–1962 рр. у стрибках з металевими жердинами радянські стрибунни наблизились до результатів закордонних легкоатлетів: В.Булатов – 464 см, В.Чернобай – 452 см, П.Денисенко – 446 см. Протягом 1963–1972 рр. радянські стрибунни оволодівали технікою стрибків із пластиковими жердинами. Найсильнішими були на той час Г.Близнецов – 530 см, І.Малютин 517 см, І.Фельд – 515 см.

У 1989 році професор М.Г.Озолін відмітив, що протягом 1973–1983 рр. поступово передові позиції в стрибках із жердиною від американських атлетів перейшли до європейських спортсменів – С.Бубка – 603 см (СРСР), сьогодні – С.Бубка – 614 см (Україна), Т.Віньєрон – 591 см (Франція), Д.Дайєл – 590 см (США), К.Волков – 575 см (СРСР).

Чільне місце в історії вітчизняної легкої атлетики займає видатний стрибун у висоту з жердиною Микола Георгійович Озолін.

Особливе місце в когорті прославлених легкоатлетів займає видатний стрибун у висоту з жердиною, багаторазовий рекордсмен і чемпіон світу у цьому виді спорту Сергій Назарович Бубка (Україна).

Микола Георгійович Озолін народився 20.10.1906 року в м. Комарно Варшавського воєводства. Разом з батьками переїхав в Росію у м. Пенза. Школярем Микола зацікавився спортом, брав участь у змаганнях з різних видів спорту. Познайомився з стрибками з жердиною і назавжди залишився вірним обраному виду спорту. У 1926 році М.Озолін поступає в інститут фізичної культури і бере активну участь у Всесоюзних змаганнях з легкої атлетики – стрибки з бамбуковою жердиною (до 1950 року). Він 12 разів ставав чемпіоном СРСР у цьому виді легкої атлетики. У 1937 році М.Г.Озоліну присвоюється звання Заслуженого майстра спорту. У 1942 році він захищає кандидатську дисертацію. Після завершення спортивної кар'єри М.Г.Озолін активно розвиває актуальні наукові напрями в легкій атлетиці. Заслужений тренер СРСР М.Г.Озолін захищає дисертацію на здобуття вченого ступеня доктора педагогічних наук. Під його керівництвом зростають молоді послідовники, захищаються кандидатські дисертації (С.Г.Харабута, 1967).

У 1949 році видається перша книга М.Г.Озоліна “Тренировка атлета”, яка розкривала особливості підготовки спортсменів, яка зразу стала користуватись великим попитом серед тренерів і не втратила свого значення в сучасних умовах: посилання на поради М.Г.Озоліна ми знаходимо в книзі Е.С.Озоліна “Спринтерский бег” (1986).

У 1988 році виходить друком книга М.Г.Озоліна “Молодому колеге”, у якій автор підводить підсумки життя й роботи, розкриває деякі таємниці тренерської діяльності, закликає молодих тренерів до самовдосконалення, виховувати достойну спортивну молодь, не ремісників, а творчих особистостей.

Під редакцією професора М.Г.Озоліна, В.І.Воронкіна, Ю.Н.Примакова у 1989 році виходить у видавництві “Физкультура и спорт” підручник для інститутів фізичної культури “Легкая атлетика”, у якому вступ і ряд глав написані особисто М.Г.Озоліним або в співавторстві. Привертають особливу увагу глави підручника “Прыжки с шестом” і “Прыжки в длину с разбега”, які написані корифеєм легкої атлетики М.Г.Озоліним у співавторстві з В.М.Ягодіним, В.А.Лаліашвілі, І.Н.Мироненко.

Спортивні, наукові й педагогічні заслуги М.Г.Озоліна відзначені вищими урядовими нагородами СРСР – орденами Леніна, Трудового Красного Знамени, “Знак Почета”. Срібний призер чемпіонату Європи 1946 р., переможець міжнародної робітничої олімпіади 1937 р., дванадцятиразовий чемпіон СРСР, десятиразовий рекордсмен СРСР (три рекорди перевищували рекорд Європи в стрибках із жердиною). Автор наукових праць з теорії та методики спорту. Успішно готував кандидатів і докторів наук.

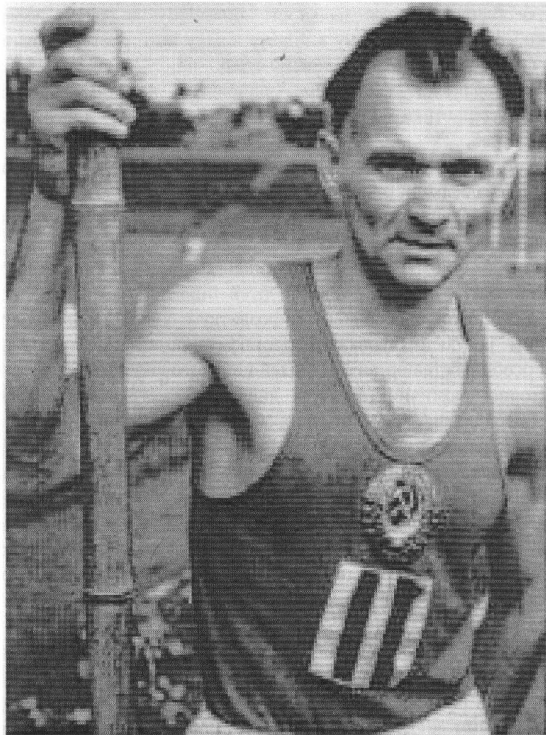

Фото 1. Микола Озолін у секторі для стрибків із жердиною (1950 р.)

Помер М.Г.Озолін 25.06.2000 р., похований на Алеї спортсменів Востряківського кладовища, м. Москва.

Усе життя Микола Георгійович Озолін присвятив спорту, вихованню нових поколінь спортсменів – стрибунів із жердиною. Разом із Володимиром Дьячковим, співробітниками кафедри легкої атлетики Центрального ордена Леніна інституту фізкультури (нині Центрального ордена Леніна університету фізичної культури, м. Москва) розробляв актуальні наукові проблеми легкої атлетики, зокрема стрибків із жердиною. Систематично підкреслював оздоровче значення фізичної культури і спорту.

Далеко вперед пішла техніка стрибків із жердиною, змінились самі жердини, планка перейшла за шість метрів. У цих видатних досягненнях є велика частка праці М.Г.Озоліна – патріарха радянського спорту.

Перший вітчизняний чемпіон світу в стрибках із жердиною Сергій Назарович Бубка (Україна).

“Як спортсмен, я завжди заряджений на перемогу!” – С.Н.Бубка.

Фото 2. Сергій Бубка під час встановлення рекорду світу зі стрибків із жердиною

Сергій Назарович Бубка народився у 1963 році в м. Ворошиловград (тепер м. Луганськ). У 1975 році поступив у ДЮСШ спортивного товариства “Динамо”. На першому чемпіонаті світу з легкої атлетики (Гельсінкі, 1983) завоював золоту медаль у стрибках із жердиною. У 1985 році на змаганнях у Братиславі взяв висоту 585 см – перший для себе рекорд світу із стрибків з жердиною. Усього С.Н.Бубка встановив 35 світових рекордів. Він першим у світі подолав висоту в 600 см. Найвищим його досягненням на відкритих стадіонах було 614 см, для залів – 615 см. У віці 37 років С.Бубка брав участь в Олімпійських іграх у Сіднеї 2000 року. 23 червня 2005 року був обраний президентом Національного олімпійського комітету України. Проводить велику роботу з пропаганди олімпійського руху, фізичної культури й спорту як основи здорового способу життя в Україні та за її межами. Відкрив Олімпійський центр в м. Івано-Франківську та деяких інших містах України. Захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук.

Спортивна і суспільна робота С.Н.Бубки – неодноразового рекордсмена і чемпіона світу в стрибках із жердиною – високо оцінена Президентом й урядом України. Він є Героєм України, нагороджений чотирма орденами України, обраний почесним громадянином м. Донецьк і Донецької області, має нагороди СРСР, орден Національного олімпійського комітету Білорусії, почесний доктор Донецького національного університету, почесний доктор Національної спортивної академії Болгарії, почесний доктор Прикарпатського національного університету ім. В.Стефаника.

Фото 3. Президент Олімпійського комітету України С.Н.Бубка з олімпійськими чемпіонами

Видатні спортивні досягнення С.Н.Бубки тісно пов’язані з унікальними морфофункціональними особливостями його організму, рівнем здоров’я, досконалим володінням технікою стрибків із жердиною і високими морально-вольовими якостями.

Завдяки зусиллям видатних тренерів, викладачів фізкультурних університетів Києва, Львова, Харкова, коледжів фізичного виховання, спортивних товариств України,

молодих й амбітних спортсменів, здатних підтримати і зберегти надбання спортсменів старшого покоління, вітчизняний спорт досяг високого рівня розвитку. Зразками є і залишаються творчі успіхи М.Г.Озолина, С.Н.Бубки їх послідовників на пострадянському просторі та за кордоном.

1. Легкая атлетика : [учебник для ин-тов физ. культуры / под ред. Н. Г. Озолина, В. И. Воронкина, Ю. Н. Примакова]. – 4-е изд., дополн. и перераб. – М., 1989. – 671 с.
2. Озолин Н. Г. Тренировка атлета / Н. Г. Озолин – М. : ФиС, 1949. – 156 с.
3. Озолин Н. Г. Современная система спортивной тренировки / Н. Г. Озолин. – М.: ФиС, 1970. – 215 с.
4. Озолин Э. С. Спринтерский бег / Э. С. Озолин. – М., 1986. – 157 с.
5. Бубка С. Метры по вертикали / Бубка Сергей. – К. : Генеза, 2004. – 110 с.
6. Физическая подготовка спортсменов высшей квалификации : [сб. статей под общ. ред. С. М. Войцеховского]. – М. : ФиС, 1969. – 192 с.
7. Режим доступу : www.wikipedia.org.

Рецензент: канд. пед. наук, доц. Тягур Р. С.